

ENCYKŁOPEDYJA   POWSZECHNA.

LISTA WSPÓŁPRACOWNIKÓW

k którzy dotychczas przyjęli udział w tém dziele.

Adamowicz Adam Dr.
 Alexandrowicz Jerzy.
 Anczyk Władysław Ludwik.
 Baliński Michał. †
 Baranicki Adryjan.
 Baranowski Jan.
 Barcz Sadok, Ksiądz.
 Bartoszewicz Adam.
 Bartoszewicz Julian.
 Belza Józef.
 Benkowski Władysław.
 Berdus Felix.
 Berkiewicz Leopold.
 Bernhard Henryk Dr.
 Beyer Karol.
 Biernacki Cezary.
 Bliński Józef.
 Błeczynski Julian.
 Budziński Stanisław.
 Bujnicki Kazimierz.
 Chodźko Ignacy. †
 Cichocki Teofil.
 Cohn A. F.
 Cybulski Wojciech Dr filoz.
 Czerniński Florjjan.
 Dąbrowski Walenty.
 Dawid Władysław.
 Dembowski Teodor.
 Domagala Ludwik.
 Duchński H.
 Dudziewicz Władysław.
 Dukiewicz Walenty.
 Estreicher Karol.
 Felńska Ewa. †
 Fin Zenon.
 Flatau Henryk.
 Funkenstein Antoni.
 Gawarecki Zygmunt.
 Gebauer Jan.
 Gliński Adam Dr.
 Gölling Karol Ferd. Dr.
 Goldmann Leon.
 Grunert Józef.
 Grębczewski Adam.
 Grigorowicz Jan Kanty.
 Grochowski Wojciech.
 Hertz.
 Hilber Józef.
 Hoyer A. Dr.
 Hubert Leopold.
 Huczanowski W.
 Jachłowski Grzegorz. †
 Jarochowski Kazimierz.
 Janicki Jan.
 Jenike Ludwik.
 Jocher Adam. †
 Jurkiewicz Karol.
 Kaczkowski Karol Dr.
 Kaczkowski Zygmunt.
 Kalinka Kazimierz.
 Kaszewski Kazimierz.
 Kikar Adam.

Kolberg Oskar.
 Konratowicz Ludwik. †
 Konopacki Szymon.
 Korzeniowski Józef. †
 Korzeniowski Hipolit Dr.
 Kowalewski Józef.
 Krąpiecki Rafał.
 Kraszewski Józef Ignacy.
 Kraszewski Kajetan.
 Kremer Józef.
 Krupński F. ksiądz.
 Kuczyński Alojzy.
 Kuczyński Stefan Dr.
 Kudaszewicz Adolf. †
 Kulesza Jan Dr.
 Langowski Marcelli Dr.
 Leleweł Joachim. †
 Lesser Alexander.
 Lewestam Fr. Henryk.
 Lieder Jan.
 Lilpop Karol.
 Lipnicki A., Ksiądz.
 Łubicki Hieronim. †
 Łępkowski Józef.
 Machczyński K.
 Maciejowski Franciszek.
 Majer Józef Dr.
 Malinowski Fran. Naw.,
 Mały J.
 Marcinkowski Antoni.
 Massalski Tomasz.
 Mącznyński Józef.
 Miecznikowski Aleksander.
 Miecznyński Adam.
 Mierzyński.
 Mikulski F.
 Morawski Szczepan.
 Morzycki Antoni.
 Mossbach August.
 Nanke Nukęski Adolf.
 Neufeldt Danijel.
 Neugebauer Ludwik Dr.
 Nowakowski Edward.
 Nowakowski Ferdynand.
 Nowiński St.
 Otto Leopold.
 Pankiewicz Jan.
 Papłowski Jan.
 Paprocki Emeryk.
 Parreti Antoni.
 Pawłowski Aleksander.
 Perkowski Piotr.
 Perzloff Józef.
 Pęczarski Nikodem.
 Pietrusiński Ludwik.
 Piusowski Szymon. †
 Piusowski Jan Felix.
 Plebanski J. K. Dr.
 Pohlens Edward. †
 Poturajski Alexan.
 Potajski Seweryn.

Pracki Józef.
 Prądnicki Adam.
 Prokopowicz Władysław.
 Przygłowski W. Ksiądz.
 Przygorowski Józef.
 Przystański Alexander Dr.
 Przystański Stanisław.
 Puchewicz Alfons.
 Rakowski Zawery Dr.
 Rogalewicz Antoni.
 Rogalski Leon.
 Rogiński Kazimierz.
 Rosen Matyas.
 Rothwald.
 Rzeźniowski Leon.
 Rzewski Paweł, Biskup.
 Szwednicki Jan.
 Seifman Piotr.
 Serwatowski Walerjan, Ksiądz.
 Skimborowicz Hipolit.
 Skłodowski Władysław.
 Skobel Fryderyk Dr.
 Skupiewski Julian.
 Słupianowski Jan Chryzostom.
 Słomkowski Władysław.
 Sobieszczański Fran. Mazyml.
 Sokolowski Leon Dr.
 Stodnicki A.
 Strauch F.
 Stypułkowski T.
 Sułkowski Henryk.
 Syński Szymon.
 Szaniawski Józef.
 Szokalski Wiktor Dr.
 Szulc Wacław, Ksiądz.
 Szye Joachim.
 Szymonowski Michał.
 Szymonowski Zawery.
 Szyzko Bohusz Michał.
 Taczanowski Władysław.
 Trzetrzewiński Wojciech.
 Urbanski Wojciech Dr.
 Walecki Antoni.
 Wędemann Teodor.
 Wężyk Franciszek.
 Widman Karol.
 Wiślicki Ad.
 Wiśniewski Michał.
 Wiśniewski Adam.
 Wójcicki Kazim. Władysław.
 Wolski Adolf.
 Wolski Ludwik.
 Wrotnowski Antoni.
 Wrzesniewski Władysław. †
 Wrzesniewski August.
 Wędrayński Klemens. †
 Wyrzykowski Dr.
 Wyszynski Józef, Ksiądz.
 Zieliński Gustaw.
 Zieliński Wiktor.
 Zochowski Feliks.

A 24.

ENCYKLOPEDIA POWSZECHNA.

TOM DWUDZIESTY PIERWSZY.

(Polk.—Realne szkoły i nauki.)

Homo sum. humani nil a me alienum esse puto.

TERENCYJUSZ

Człowiekiem jestem, a wszystko cokolwiek ludzkość
obchodzi, nie powinno mi być obojętnem.

WARSZAWA.

Nakład, druk i własność S. Orgelbranda, Księgarza i Typografa

Wolno drukować z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury,
po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby egzemplarzy.

w Warszawie dnia 17 (19) Grudnia 1865 r.

Cenzor, **Rogalski.**

P.

Polka, ulubiony i upowszechniony nowszemi czasy taniec towarzyski, którego nazwa ma pochodzić czy to od polskiego wyrazu: *polka* (jako kobieta) lub *pole*, czy też od czeskiego wyrazu *polka*, *pulka* (połowa) jakoby od pół-taktu, od pół-kroku panującego w jej ruchach (na $\frac{2}{4}$). Lubo ten ostatni wywód zdaje się być naciągany, to jednak pewna, że taniec ten, lubo nie pod nazwiskiem polki (ale pod rozmaitemi miejscowemi), znanym był oddawna i wykonywanym pomiędzy ludem w Czechach (wschodnich), Morawii, Śląsku, u Słowaków, górali, zachodził w Krakowskie, a słabiej odzywał się na Mazowszu i w Wielkopolsce, przeradzając się już to w oryla, już w górala, już w skoczka, lub mieszał się z kozackiem i byczkiem (na Podlasiu), w Wielkopolsce z tańcem szkockim (szotysz, ecossaise) lub węgierskim, a nawet z południowo-niemieckim ländlerem (w Czechach) i wielu innemi południowo-słowiańskimi i włoskimi w południowo-wschodniej Europie, które wszystkie idą w tempie $\frac{2}{4}$, z przyciskiem na pierwszej lub na obudwu stopach taktu. Taniec ten wszakże dopiero z Czech, mianowicie z okolic Jiczynu (Gitschin) wydobyty z ukrycia wiejskiego, wszedł w wyższe kółka towarzyskie i ztąd rozszedł się po salonach. Około roku 1845 tańczono go w Pradze czeskiej; r. 1839 przyniósł go do Wiednia oddział chóru muzycznego strzelców pragskich, pod kierunkiem dyrektora muzyki Perglera, gdzie tak muzyka jak i taniec nadzwyczaj się podobał. W r. 1830 czeską ową polkę tańczył na scenie teatru Odeon w Paryżu tancmistrz Raab z Pragi przybyły, poczem nader szybko rozeszła się ona po wszystkich salach balowych paryzkich. Jak każda rzecz modna, rozszerzył się wkrótce ztąd żywy ów i chutliwy taniec, w rozmaitych modyfikacyjach po wszystkich krajach ucywilizowanego świata, zrazu po teatrach tylko, później i po balach prywatnych. Z początku suwana naksztalt galopady w prostym kierunku (lub z obrotami), zmieniła się polka później w trzęsącą (*Polka tremblante*) biorąc drogę to na prost, to na bok, to na ukos i przypomina nieco (osobliwie pierwszy jej rodzaj) dawny szotysz, z tą tylko różnicą, że kroki ostrzej są naciskane i znaczne i że tancerz podniósłszy nogę, spuszcza ją potem niemal głośno, niemal z tententem na podłogę. W skutek przyjęcia w siebie różnych pojedynczych kroków (*pas*) z innych słowiańskich tańców, za sprawą francuzkich tancmistrzów i baleników, powstało kilka odmian polki, mniej więcej sztucznych, jak np. *Polka-mazurka* (takt na $\frac{3}{4}$),